

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті розглядаються психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Виокремлюються умови організації пізнавальної активності здобувачів дошкільної освіти.

Ключові слова: розвиток, пізнавальна діяльність, пізнавальна активність, пізнавальні інтереси, діти дошкільного віку

The article examines the psychological and pedagogical features of the development of cognitive activity of preschool children. The conditions for the organization of cognitive activity of preschool education students are highlighted.

Key words: development, cognitive activity, cognitive interests children of preschool age.

У світі, де перебуває дитина з народження, все складно, все швидко змінюється. Безумовно, дитині складно розібратися у всіх цих складнощах. Пізнання навколишнього світу відбувається постійно, тому що дитина виказує бажання «знати про все», відповіді на її запитання передбачають формування відповідної картини світу. Кожного дня дитина дізнається нового. Її зона актуального розвитку стає стійкою, а всі дії спрямовані на перехід до зони найближчого розвитку (за Л.Виготським).

На думку психологів, у дошкільний період активно відбувається розвиток пізнавальної діяльності, «тобто свідомих дій, які спрямовані на придбання певних знань і відомостей про особливості і об'єктах реальному житті» [4].

Психологи-практики вважають, що «однією з головних завдань педагогіки є вдосконалення знання дитини. Завдяки такій роботі діти: отримують інформацію про навколишню дійсність; засвоюють необхідні знання, вміння, навички; розвивають допитливість, пізнавальні процеси; накопичують життєвий досвід; формують інтерес до світу; озброюються навичками із застосування отриманих знань. Правильний розвиток пізнавальної діяльності дошкільнят цілком може привести до формування задатків дослідників. Ще Лев Семенович Виготський помітив, що чим більше діти бачили, чули і переживали, тим більше вони дізналися і засвоїли. Отже, їх досвід налічує більшу кількість компонентів дійсності, що дозволяють здійснювати продуктивну творчу і дослідницьку діяльність» [4].

Відповідно до позиції Д.Ельконіна, «дитина дошкільного віку за допомогою провідного типу діяльності засвоює сенс людської діяльності. У дошкільному віці формується мотиваційна сфера дитини []. Дитина шукає відповіді на питання: навіщо слід щось робити, здійснювати, вчити.

Одним з найважливіших завдань в дошкільній педагогіці – удосконалення пізнавальної діяльності здобувачів дошкільної освіти, що передбачає створення відповідних умов для саморозвитку дитини. Розвивати пізнавальну діяльність у дітей потрібно для активізації у них допитливості та підвищення інтересу до всього, що їх оточує.

У Базовому компоненті зазначено, що «проявами пізнавальної активності є інтерес дитини до довкілля, самої себе, активне сприймання предметів, об'єктів, людей, подій. Дитина-дошкільник характеризується спостережливістю, кмітливістю тощо» [1].

У своєму дослідженні ми застосовували такі характеристики пізнавального розвитку здобувачів дошкільної освіти (Рис.1).

Рисунок 1. Зміст пізнавального розвитку дитини дошкільного віку

Як відомо, пізнавальна діяльність характеризується відповідним рівнем пізнавальної активності. У практиці роботи дошкільних закладів України вихователі реалізують такі методи розвитку пізнавальної активності, зокрема формування елементів аналізу (встановлення причинно-наслідкових зв'язків), порівняння, метод моделювання і конструювання, метод запитань, метод повторення, рішення логічних задач, експериментування тощо.

Методи та прийоми формування досвіду, які застосовує вихователь, повинні враховувати рівень пізнавальних здібностей дітей, тому занадто складні завдання можуть підірвати віру вихованців у свої сили, що не дає позитивного кінцевого результату.

Тобто, якщо дитина буде приймати активну участь у правильно організованій діяльності, то результати розвивального процесу будуть високими.

Методи і прийоми формування пізнавальної діяльності широко застосовуються на заняттях, особливо при організації групової роботи. Наприклад, тематичні заняття: «Ходить осінь по городу», «Добрі справи», «Чаклунство, що допомагає» тощо. Цікаво проходять заняття, де діти проводять невеличкі експерименти, це «Повітря, я тебе не бачу», «Сніжинка на долоні» тощо. Наприклад, ставилася проблема: зліпити фігурку з мокрого та сухого піску. Діти міркували, який пісок ліпиться та чому. Розглядаючи пісок через лупу, виявляли, що він складається з дрібних кристаликів-піщинок, цим пояснюється властивість сухого піску, тобто його сипкість. В освітньому процесі вихованці виконують різні види діяльності, де реалізуються, зокрема сприйняття, уява, мислення пам'ять та таке інше. Досліди, які проводять діти, стають чудовим набуттям досвіду. Отже, з урахуванням знань актуальних теорій пізнавальної діяльності, завданням педагога є сформувати конкретний пізнавальний досвід здобувача дошкільної освіти.

Не можемо залишити поза увагою думку А.Лякішевої та В.Мозоль, «оптимальною є така організація діяльності дошкільників, за якої вони можуть розв'язувати поставлені завдання різними способами, кожен із яких є правильним і заслуговує схвалення. За таких умов дитина має сама обрати спосіб розв'язування й оцінити зроблене як вдале або ні. Оскільки така ситуація для дітей, невпевнених у собі, незвична або навіть небажана, тривожна, дорослим слід підбадьорити дитину, висловити впевненість у її можливостях, підтримати її старання, підкреслити, що вона може обрати найзручніший, найцікавіший для себе спосіб. Зробити це дошкільникові нелегко, бо доведеться звільнитися від звички чекати вказівок дорослого, від страху перед помилкою» [3].

Також слід зауважити, що «у даний час багато систем знань, які призначені для дошкільнят, подаються в формі ігрових технологій. Це зрозуміло, ігрова діяльність є провідною у дошкільному закладі. Вона більш зрозуміла для дитини і зарекомендувала себе як ефективна навчально-пізнавальна діяльність» [4]. Практично в іграх у дитини задіяні всі аналізатори, це надає можливість розвивати як мислення, так і пов'язане з ним мовлення. Здатність до роздумів сприяє встановленню причинно-наслідкових зв'язків, розвиткові умінь планувати свої дії, ставити мету досягнення кінцевого результату, формуванню прогностичних умінь тощо.

Цікавими для нашого дослідження є наукові доробки Олени Лугіної. Вона вважає, що «на сучасному етапі при збагаченні знань про сам процес пізнання на різних вікових щаблях пізнавальної діяльності дошкільників повинна оцінюватися з точки зору сучасних позицій. Мова йде не про зниження ролі дорослого, а поштовх дитини на кожному етапі її розвитку до збагачення способів пізнання, а саме через мотивацію. У такому випадку прийняті в дошкільному вихованні способи навчання мають суттєво змінитися. Особливе значення надається індивідуальній і колективній, невеликими групами, пізнавальній діяльності дітей. Дорослий лише проявляє зацікавленість процесом, під час якого і передаються ті чи інші засоби пізнання. Саме тут дуже важливо не упустити мотиваційні аспекти, формувати готовність до пізнання, а не лише озброїти засобами» [2].

У статті ми звернули увагу на деякі аспекти розвитку пізнавальної діяльності здобувачів дошкільної освіти. Але з вище сказаного можна зробити висновок. Пізнавальна діяльність пронизує все життя дітей дошкільного віку й є важливим підґрунтям розвитку особистості. Основними показниками пізнавальної діяльності є пізнавальна активність та пізнавальні інтереси, які мають бути чітко мотивованими та реалізовані дитиною у різного роді діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 1999. – 60 с.
2. Лугіна Олена. Сутність розвитку навчально-пізнавальної діяльності дошкільника https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/37/visnuk_20.pdf
3. Лякішева А. і др.. Розвиток пізнавальних інтересів старших дошкільників як наукова проблема. Педагогічний часопис Волині. № 4(11), 2018. С.33-38.
4. Що таке пізнавальна діяльність дошкільнят. Джерело: <https://pyrogiv.kiev.ua/shho-take-piznavalna-diyalnist-doshkilnyat/> © <https://pyrogiv.kiev.ua/>

Рекомендує до друку науковий керівник професор Андрієвський Б.М.